

Motion till riksdagen 2005/06:Ub351

av **Christer Nylander m.fl. (fp)**

Nationell strategi för läsning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell strategi för läsning.

Motivering

Sverige har en tradition av att ligga långt framme i internationella studier av läsförståelse, läsförmåga och läsintresse. Men på senare år har flera undersökningar visat på försämrade resultat. Det är viktigt att se detta, inse problemet och fundera på vad man kan göra för att stärka läsningen i Sverige.

Sverige behöver en nationell strategi för läsning och en politik som stärker bokens ställning i samhället.

För den enskilda människan är förmågan att läsa och skriva avgörande för att klara dagens och framtidens komplexa samhällen. Enligt hjärnforskaren Martin Ingvar tycks de som ofta läser böcker ha bättre minne, bättre uppmärksamhet, bättre faktaförståelse och bättre förmåga till kritiskt tänkande.

Det är också avgörande för en nation att läsning och kunskap stimuleras, utvecklas och premieras. Läsning är en hörnsten i en levande demokrati och för ett vitalt samhälls- och kulturliv. Ett Sverige som står starkt i globaliserings tidevarv måste vara ett Sverige där läsning står starkt.

Amerikansk forskning har visat att det är viktigt att börja tidigt med läsning. Den som tidigt utvecklar förmågan att läsa eller vars föräldrar har till vana att läsa för sina barn, har lättare att lära och nå framgång i skolan. Den som i skolåldern får god kunskap i läsning och dessutom uppslukas av glädjen att läsa, har större benägenhet att fortsätta vara läsare än den som inte lärt sig läsa ordentligt.

Det räcker emellertid inte att enbart fokusera på de tidiga åren. Studier av läsvanor visar att många ungdomar slutar att läsa i tonåren. Det kritiska skedet tycks komma i slutet av högstadiet, men ser ut att sjunka lägre ner i åldrarna. Det blir vanligare att ungdomar slutar läsa för sig själva i tidiga tonårsåldern. Ändå är det så att äldre barn ofta glöms bort när det gäller läsfrämjande

Fel! Okänt namn på

åtgärder. De barn som fortsätter läsa mycket är ofta de som läser bättre och snabbare och som har bra läsförståelse. De som slutar skyller ofta på tidsbrist, ointresse och andra medievanor.

Vi föräldrar har ett viktigt ansvar för att läsa för barnen och hjälpa ungdomarna att finna spännande böcker. Men ska man klara att vända trenden krävs en bred satsning som inbegriper såväl föräldrar, skolan som samhället i övrigt.

Fakta om svenskarnas läsvanor rymmer både uppmuntrande och oroande inslag. Det finns tydliga tecken som tyder på att läsningen i Sverige försämras och försvagas. Bokutlåningen har minskat sju år i rad, det visar statistik från Svensk biblioteksforening. Bokbestånden på biblioteken krympte med 700 000 volymer mellan 2002 och 2003. Ungefär 1/7 av befolkningen läser aldrig en bok. Det finns statistik som tyder på att den andelen ökar, till exempel bland manliga LO-medlemmar där det redan tidigare är en hög andel som aldrig läser.

Enligt en enkätundersökning av Lärarnas riksförbund läser var femte niondeklassare aldrig en skönlitterär bok på fritiden. Könsskillnaderna är stora, bland killarna är det nästan 1/3 som aldrig läser medan det endast är 9 % av tjejerna. Undersökningen visar också att om föräldrarna har studerat på högskola/universitet så är sannolikheten betydligt större att också barnet läser. LR:s enkät bekräftar en bild som framkommit också i andra studier: Det är stora skillnader i läsvanor, det är stora könsskillnader i läsvanor och läsvanor går i arv. De sociala klyftorna i läsandet förstärks.

Även läsförståelsen försämras. Färsk forskning av Skolverket visar att resultaten på läsprov försämrats jämfört med liknande studier 1992 och 1995. Skolverket noterar också en större spridning av resultaten på läsförståelsen. Det är fler elever än tidigare som har riktigt svaga resultat. Skillnaderna ökar, och killarna har större problem med läsförståelsen än tjejerna.

Ulrika Wolff vid Göteborgs universitet har i en doktorsavhandling visat att under de tio åren mellan 1991 och 2001 krympte gruppen skolelever som är goda eller medelgoda läsare från 75 % till 65 %.

En doktorsavhandling av Per Fröjd (Att läsa och förstå svenska, 2005), också han vid Göteborgs universitet, visar att fler niondeklassare är svaga läsare. 1992 tillhörde 10 % av niondeklassarna kategorin svaga läsare, och 2003 var det 25 %. Fröjds avhandling visar att även de duktigaste läsarna läser allt sämre.

Det finns också positiva tecken. Bokpriskommissionens slutrapport visade att skattesänkningen slog igenom i konsumentledet. Böckerna har blivit billigare, det säljs fler böcker, det ges ut fler böcker. Samtidigt visar också Bokpriskommissionen på stora och ökande skillnader i läsning vad gäller till exempel kön och utbildningsnivå.

Det finns flera exempel i vår omvärld på lyckade läsfrämjande åtgärder. I USA fick till exempel kampanjen Get Caught Reading mycket stort genomslag. Flera kända personer påminde i olika kampanjer hur roligt och nyttigt det är att läsa. Hundratals lärare och bibliotekarier satte upp särskilda Get Caught Reading-hörnor på sina arbetsplatser för att locka fler att läsa. Kam-

Fel! Okänt namn på

panjen fick en uppföljare i EU, där flera länder genomför en liknande kampanj som delfinansieras av EU:s kulturprogram 2000.

I Storbritannien och Tyskland har läskampanjer genomförts genom att tv-tittare uppmanats ange vilken bok de tycker allra bäst om. Kampanjerna blev i båda fallen stora publiksuccéer och ledde dessutom till ökad bokförsäljning och ett ökat intresse för klassiker. Andra framgångsrika kampanjer har satsat på att dela ut gratis böcker till barn och deras föräldrar.

Exemplen ovan skulle kunna kompletteras med fler, men de visar alla att det går att påverka intresset för läsning och böcker.

I flera länder i vår omvärld har regeringar lanserat strategier för att stärka läsningen. Den brittiska regeringen lanserade 1996 projektet The Literacy Task Force, med uppdraget att forma en strategi för hur läs- och skrivkunskheten i landet skulle kunna förbättras i den brittiska grundskolan.

I Danmark tillsatte regeringen den 1 augusti i år en särskild grupp som ska ta fram underlag till en nationell handlingsplan för läsning.

Även Sverige behöver en nationell strategi för att stärka boken och läsningen. En sådan strategi måste innehålla en lång rad satsningar som stärker boken, biblioteken och skolan. Vid sidan av att lära av de kampanjer som redovisas ovan bör några inslag i en nationell strategi för läsning vara:

- En läsa-skriva-garanti i skolan. Samhället ska garantera att man gör sitt allra bästa för att elever ska lära sig läsa och skriva i de tidiga årskurserna.
- Tydligare pedagogiska mål i förskolan. Barns inlärningskapacitet måste tas till vara tidigt. Förskolor bör ha mål att uppnå när det gäller språkutveckling.
- Skolbiblioteken behöver stärkas. Alldeles för många skolor står utan ett fungerande bibliotek. Kommunernas uppdrag när det gäller skolbiblioteken måste förtydligas.
- En billighetsutgåva av svensk litteraturs klassiker bör ges ut.
- Nästa års 100-årsjubileum av läroboksklassikern Nils Holgerssons underbara resa bör uppmärksammas.
- Goda förebilder bör engageras att berätta om hur det är att fastna i en bok och utvecklas med läsandet.
- Lärobokens status måste stärkas. Finland är ett land som i internationella studier av skolan gång på gång hamnat i topp. Det är säkert ingen slump att kostnaden för skolböcker i Finland ligger på 675 kr per elev medan motsvarande siffra i Sverige är 520 kr per elev. Trots statsministerns löfte har satsning på skolböcker uteblivit. Bra skolböcker är viktiga inte bara i de olika ämnena utan också för att tydligt markera bokens viktiga ställning i samhället.

Läsning är avgörande för såväl den enskildes som Sveriges möjligheter att klara en föränderlig omvärld. Det bör vara en högt prioriterad fråga för regering och riksdag att stå upp för läsningen, stärka bokens ställning och stödja satsningar som uppmuntrar lusten att läsa. Sverige behöver en nationell strategi för att stärka läsningen.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 oktober 2005

Christer Nylander (fp)

Allan Widman (fp)

Torkild Strandberg (fp)

Tina Acketoft (fp)

Marie Wahlgren (fp)